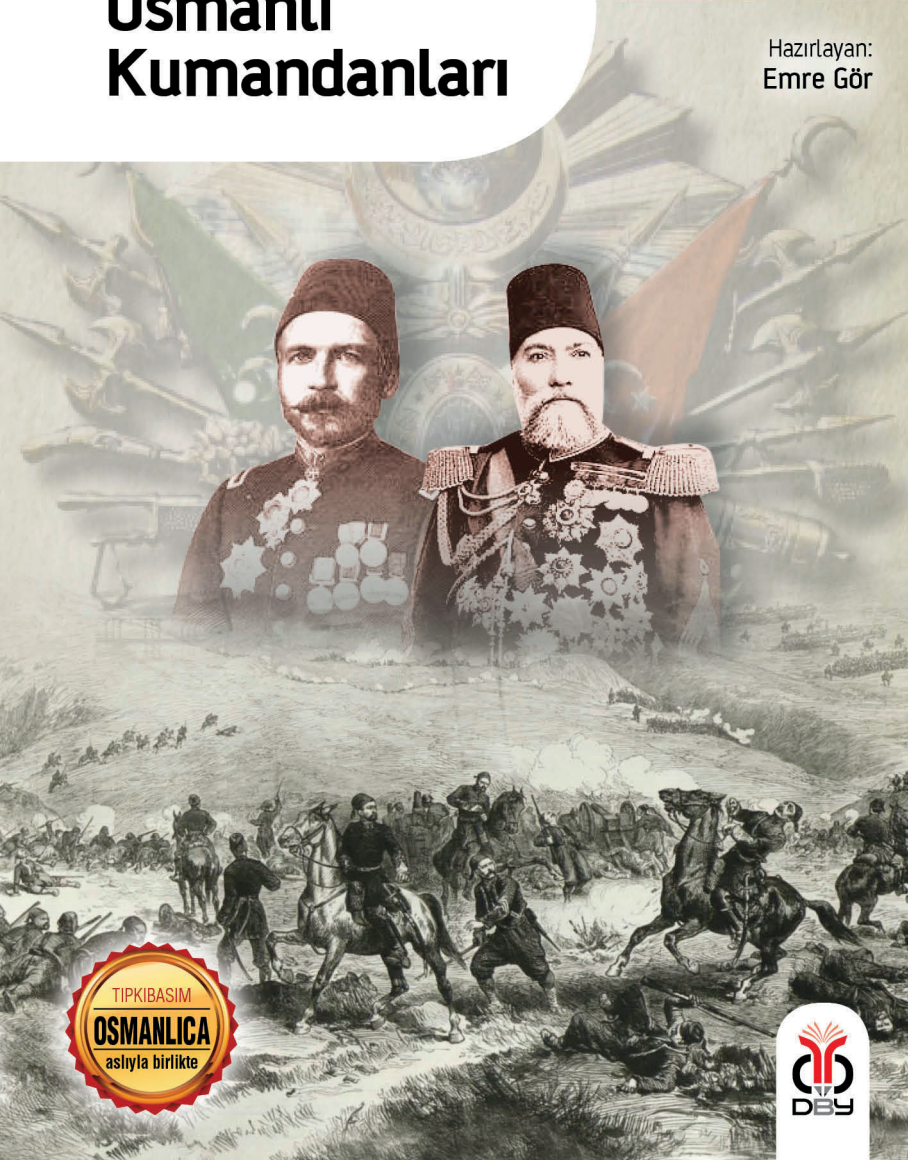

Halil
RÜŞTÜ

1877-1878
Osmanlı-Rus Seferinde
**Osmanlı
Kumandanları**

ARAŞTIRMA-İNCELEME

Hazırlayan:
Emre Gör

Halil Rüstü

1877-1878
Osmanlı-Rus Seferinde
**Osmanlı
Kumandanları**

ARAŞTIRMA-İNCELEME

Hazırlayan
Emre Gör

© DÜN BUGÜN YARIN YAYINLARI, 2017

DBY: 33

Araştırma-İnceleme: 11

ISBN: 978-605-4635-32-0

Sertifika No: 18188

Birinci Baskı:

İstanbul, 2017

Yazar:

Halil Rüştü

Hazırlayan:

Emre Gör

Yayın Yönetmeni:

İrfan Güngörür

Editör:

Mürşide Güney Tüyoğlu

Mizanpaj:

M. Ali Başpehlivan

Kapak Uygulama:

Emre Güngör

Baskı/Cilt:

Birlik Ozalit

Nispetiye Mah. Birlik Sok. No: 2 Zemin Kat

Nevin Arıcan Plaza - Levent Beşiktaş / İstanbul

Tel: +90 212 269 30 00 Sertifika No: 20179

DÜN BUGÜN YARIN YAYINLARI

Ankara Caddesi, Ünal Han No: 21/4

Cağaloğlu, Eminönü - Fatih / İstanbul

Tel. - Faks: +90 212 526 98 06

www.dby.com.tr • dby@dby.com.tr

İçindekiler

Sunuş.....	9
Genel Olarak 1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı.....	17
1. Savaş Öncesi Osmanlı İmparatorluğu'nun Durumu.....	19
2. Savaşa Doğru ve Savaş.....	40
3. Savaşın Sonu ve Berlin Kongresi	51
Günümüz Türkçesiyle	59
Birkaç Söz	61
Giriş.....	65
1. Mehmed Ali ve Süleyman Paşalar.....	73
2. Balkan Harekâtı Şıpka Geçidi'nde Altı Gün Muharebe.....	81
3. Şark Ordusu Harekâtı.....	93
4. Süleyman Paşa'nın Son Şıpka Harekâtı ve Mehmed Ali Paşa'nın Azli.....	103

Tıpkıbasım ve Çeviriyazı	115
Birkaç Söz.....	121
Medhal.....	127
1. Mehmed Ali ve Süleyman Paşalar.....	147
2. Balkan Harekâtı / Şıpka Geçidi'nde Altı Gün Muhârebe.....	165
3. Şark Ordusu Harekâtı.....	197
4. Süleyman Paşa'nın Son Şıpka Harekâtı / Mehmed Ali Paşa'nın Azli.....	221
Dizin.....	255

Sunuş

1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı ya da rumî takvimde 1293 yılına denk geldiği için tarihimizde bilinen ismiyle 93 Harbi, Türk tarihinin en ağır yenilgilerinden biriyle sonuçlanmıştır. Öyle ki savaşı sona erdirmek için müzakereler sürerken Rus ordusunun askerleri yüksek tepelere çıktıklarında Ayasofya'yı seyredebilecek kadar İstanbul'a yaklaşmışlardı. 24 Nisan 1877 tarihinde başlayan bu büyük savaş, 3 Mart 1878'e (Ayastefanos Antlaşması'na) kadar yaklaşık bir sene sürdü. Osmanlılar bu savaşta iki önemli cephede Ruslara karşı savaştı. Bunlardan ilki Doğu Anadolu cephesi, ikincisi de Balkanlarda, Tuna cephesiydi ve Doğu Anadolu cephesindeki savaşlarda bizzat bulunan Mehmed Arif Bey'in deyimiyle Osmanlılar, "servet ve kuvvet bakımından kendilerinden on kat üstün olan"¹ Ruslara karşı her

¹ Mehmed Arif Bey, *93 Moskof Harbi ve Başımıza Gelenler*, Nihat Yazar (Haz.), Adak Yayınları, 4. Baskı, İstanbul, 1990, s. 204.

asında iyice kızışmış bir kamuoyunun sözcülüğünü üstlenmekteydi. Bu sırada Osmanlı İmparatorluğu'nun belki de en büyük şansı, Rus Dışişleri Bakanlığı'nda yaşlı ve tedbirli bir diplomat olan Gorçakov'un bulunmasıydı. Öyle ki Gorçakov'a göre, Rusya temel hedefi olan Boğazlardan başka yöne dikkatini kaydırmamalı ve o dönemde Osmanlı İmparatorluğu'yla yakın ilişkileri bulunan Avusturya-Macaristan'ı Balkanlarda yeni bir maceraya atılarak ürkütmemeliydi. Yaklaşık bir yıl sonra büyük Osmanlı-Rus Savaşı'nın başlayacağı dikkate alınırsa, Gorçakov'un 1876 yılı ortalarında yürüttüğü bu politikasının pek de başarılı olduğu söylenebilir. Nitekim aynı Gorçakov, Osmanlı-Rus Savaşı'nın ardından toplanan Berlin Kongresi sonuçlandırıldığında “yüz bin askeri ve yüz milyon rubleyi bir hiç için harcadık” diyerek pişmanlığını gizleyemeyecekti.

Her ne kadar Balkanlarda birkaç eyalet ayaklanma ve huzursuzluk içinde çalkalansa da, 1876 yılı ortalarında muhtemelen hiç kimse ufukta büyük bir devletle harbe girişileceğine ihtimal vermiyordu. Oysa yaklaşık bir yıl sonra, 1877 Nisan'ında başlayacak olan büyük Rus harbi, Osmanlı İmparatorluğu'nu devletlerarası alanda tecrit ederek o zamana kadar Tanzimat'ın iyi kötü devam eden muvazene sistemini yıkacak ve imparatorluğu büyük tehlikelere sürükleyecektir. Burada sözü uzatmadan Kemal Karpat'ın 93 Harbi'yle ilgili şu önemli tespitine yer verdikten sonra eseri değerlendirmeye geçeceğiz:

Savaşı'yla ilgili elimizde çok daha ayrıntılı ve üst düzey çalışmalar bulunsa da, savaşla ilgili eserde yer alan bazı teknik ayrıntılar kaynak olarak kullanılabilir niteliktedir. Bu nedenle bu tür eserlerin günümüz harflerine çevrilerek geniş kitlelerin ve araştırmacıların istifadesine sunulması gerekmektedir.

Osmanlıca olarak 1913 yılında yayımlanmış olan bu kitabı eksiksiz olarak günümüz harflerine çevirip yayına hazırladık. Çeviriyi yaparken, Şemseddin Sami'nin “Kâmûs-ı Türkî” adlı lügatinden faydalandık. Eserin dilinin ağır olması sebebiyle, herkesin faydalanabilmesi için, eserin dil ve üslubunu bozmadan sadeleştirmeye çalıştık. Aslında Osmanlıca metinlerin sadeleştirilmesi akademik tarihcilikte pek tasvip edilen bir usul değildir. Bunun en büyük sebeplerinden biri sadeleştirme işlemi sırasında anlam kaybı yaşanması, daha açığı, Osmanlıcının zenginliği karşısında günümüz Türkçesinin zayıf kalmasıdır. Bu durum da Osmanlıca metinlerin günümüz Türkçesine birebir çevirisini hemen hemen imkânsız hale getirmekte; başka bir deyimle Türkçeye çeviri sırasında anlam kaybı kaçınılmaz hale gelmektedir.⁴ Bu nedenle sadece “hatt-ı harb”,

⁴ Örnek vermek gerekirse, Osmanlıca bir metinde geçen “tanzimat ve tensikat” sözcüklerinin Osmanlıca sözlükte karşılığına baktığımızda her iki kelimenin de “düzenlemeler” anlamına geldiğini görüyoruz. Dolayısıyla bunu günümüz Türkçesine aktarırken, ya “tanzimat ve tensikat” sözcüklerinden birini atıp sadece “düzenlemeler” olarak çevirmek, ya da Osmanlıca sözcüklerin her ikisine de yer vermek icap ediyor.

“in’ıkâd”, “kemâl-i cesaret”, “mes’ûliyet-i ma’neviye”, “mevki’-i harb”, “mûcib-i nikbet” gibi belirli kalıplar sadeleştirilmiş; anlam kaybına uğrayabilecek kelime öbekleri ise parantez içinde [] Türkçe karşılıkları verilerek yazılmıştır.

Eserin okur ve araştırmacılara faydalı olması en büyük temennimizdir.

Emre Gör
Ankara, 2017

Genel Olarak 1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı

19. yüzyılın dördüncü ve son Osmanlı-Rus harbi olan ve Osmanlı İmparatorluğu’nun Balkan topraklarını tam anlamıyla parçalayan 1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı, Napoléon Savaşları (1796-1815), Kırım Savaşı (1853-1856) ve Sedan Savaşı (1870-1871) ile birlikte yüzyılın en büyük çatışmalarından biridir. Bu savaşın belirtileri, özellikle 1870’lerden itibaren Rusya’da Panslavist cereyanının doruğa çıkması¹ ve Balkan ayak-

¹ 1870’lerde, Panslavist hareketleri sistemleştiren Rusya, bu hareketi Doğu Avrupa ve Osmanlı İmparatorluğu üzerindeki *Doğu Sorunu* konusunda geleneksel politikasını gerçekleştirmek için yeni bir koz olarak kullanmaya başladı. Romancı Dostoyevski, Tarihçiler Pogodin ve Danilevski Panslavistlerin başında geliyordu. Panslavizmi benimseyen Rus devlet adamları, asker ve aydınlar, “Türklerin Avrupa’dan kovulması, Hristiyan Slav kardeşlerin barbar Türklerin egemenliğinden kurtarılması, Ayasofya’ya hac konulması” gibi

lanmalarının² Osmanlı hükümetince sert bir şekilde bastırılmasını bahane eden Avrupa büyük güçlerinin imparatorluğun Rumeli topraklarına müdahalelerini artırmasıyla, II. Abdülhamid daha tahta geçmeden önce (31 Ağustos 1876'da tahta geçmiştir) ortaya çıkmaya başlamıştı. Dolayısıyla 1876 İlkbaharı'nda Osmanlı hükümetinin önünde çözülmeyi bekleyen en önemli sorun, imparatorluğun yaşadığı ayaklanmaların ve 1875 moratoryumuyla ortaya çıkan malî krizin dış müdahalelere sebep olmasıydı. Bâb-ı Âlî, giderek bir Osmanlı-Rus çatışmasına zemin hazırlayan bu sorunu imparatorluğun Balkan topraklarında süregelen karışıklıkların dış güçler tarafından bir müdahale aracı olarak kullanılmasını engellemek ve en azından Rusya'yı diğer Avrupa devletlerinden tecrit ederek, büyük güçlerin Balkanlar için dayattığı ıslahattan imparatorluğun çıkarlarına uygun olanları sessiz sedasız uygulama planıyla çözmek istiyordu. Fakat iç ve dış politikada yaşanan gelişmeler işlerin Bab-ı Âlî'nin planladığı gibi gitmesini engelleyecekti.

propagandalarla, Rus halkına ve Avrupa kamuoyuna haklı bir dava yolunda savaşacaklarını duyuruyorlardı; bkz. Kemal Çelik, "Gazi Osman Paşa, Yaşadığı Devrin Siyasi, Askeri, Sosyal ve Ekonomik Olayları ve Bu Olayların Onun Siyaseti Üzerindeki Etkileri", *I. Uluslararası Plevne Kahramanı Gazi Osman Paşa ve Dönemi Sepmoyumu Bildirileri*, Gazi-osman Paşa Üniversitesi, Tokat, 5-7 Haziran 2000, s. 50.

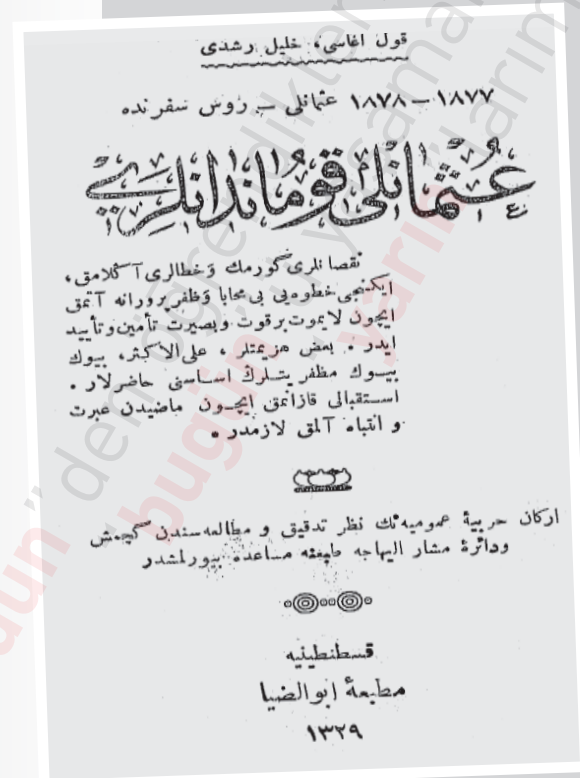
² Temmuz 1875'te Hersek'te başlayıp bir yıl içinde Bulgaristan'a da sıçrayan ayaklanmalar.

Günümüz Türkçesiyle

Kolağası Halil Rüşdî

1877-1878 Osmanlı-Rus Seferinde

Osmanlı Kumandanları

“Bazı hezimetler, ale’l-ekser, büyük büyük muzafferiyetlerin esasını hazırlar. İstikbali kazanmak için maziden ibret ve intibah almak lazımdır.”

Birkaç Söz

Meşrutiyetin feyzinden en ziyade istifade-i kemâl ve necdet eden meslek, o hurşid-i âlem efrûz [âlemi parlatan güneş] hürriyetin meşrik-i nûrânûru [nurun kaynağı] olan askerliktir. Çünkü askerî terakkiyatımızın eserleri ve delilleri, rahşan [parlak] ve ayândır [âşikâr]. Hiç kimse inkâr eyleyemez ki bugün askerlik denilince mürâdifî [anlamdaş] bulunan tekamül ve ikbal, felah ve iclal, olanca şevket ve haşmetiyle pîşigâh-ı millette [milletin huzurunda] yer bulmasın. Zira her türlü maâliyât [yüksek fikir, derin bilgi], askerlik sahasında berk-i efsan [nur saçan, parlaklık dağıtan] olarak yalnız âfâk-ı Osmâniyânda değil, bütün cihân-ı medeniyette lâmia nisâr-ı [parıltı saçan] izzet ve şândır.

Askerliğimizin lehülhamd ulaştığı şu terakki ve eli-l-maşaîh ulaşacağı tekamül ve teali [yükselme], mücerred

bilcümle erbabının mukaddes meslekleri hakkında besledikleri muhabbet ve iyi niyetin âsâr-ı meşkûresidir [beğenilmiş, övülmüş eserleri]. Vazife, hız-ı can [can pa-hasına] ile ifa ediliyor. Zahmetler, ayn-ı haz ve neşve [neşe] biliniyor. İstikbal, daima çeşm-i intibâh önünde cilvegerdir; mukadderatı, âmâl [emeller] ve ihtiyaç ile alakadar bir suretde iktidâf-ı esbâb [faydalı sebepler] ve vesilelerine teşebbüsten hâlî kalınmıyor. Hakiki bir faaliyet, ciddi bir ikdam ve fedakarlık, ahkam-ı ferma-yı necdetdir.

Ameliyyâtın [Ameller, işler] tecelliyatı olan nazariyat, yalnız harekâtı takrir ve temin etmekle kalmaz, bunun menakıba ait olan bir mühim kısmı vardır ki tenvir-i izhan ve irfana hizmet ederek şükûh [ululuk] ve celadetin husul ve teyidine rehber ve alet olur; bütün hakikatleri, gizli buldukları setreden çıkarıp nazar-ı imana gösterir ve her birine ait olan gavamızın [anlaşılması zor hakikatler] mahiyetini teşrih [açıklama] ile her hatve [adım] için bir hazm ve basiret numunesi hazırlar. İşte yüzlerce eserler, ancak bu nokta-i nazardan, şu az zaman zarfında askerî âlemimize ihda [hediye] ve ithaf edilmiştir.

“Osmanlı Kumandanları” adıyla emsali arasına giren şu naçiz tercüme, askerî tarihimize bugün leke veren bir vakıanın, bir savaşın en mühim, en muallâk noktalarını aydınlatarak efkâra hayret ve intibah vermektedir. Yarın ülkenin bir azm-i mütecellidane [celadet ve kahramanlık] ile ref’ ve izalesi için bu gibi eserlerin ne

büyük bir tesir ve hamasete malik bulunacağını kimse inkâr edemez. Buna binaen, eserin azamet-i [yüce, yüksek] mevzuu bir lisan-ı Muhammed ile yâd ve tekrar olunmaya değerdir.

Noksanlarımızı görmek ve bilmek, onları telafi etmek için hakiki ve kat’i olarak gereklidir. Şu küçük tercüme ile bu büyük vazifeyi ifa edebildiysem cidden bah-tiyarım. Muvaffakiyet ve nusret, Cenab-ı Hak’tandır.

Kuleli- 1 Nisan Sene 1327 (14 Nisan 1911),
Dersaadet Mekteb-i İdâdi-i Askerîsi Müdür
Muâvini ve Ders Nâzırı Kolağası
Halil Rüşdî

tebligat, kumandanlara cesaret ve metanet vermekten ziyade onları iktidarlarından tecrid eyleyecek bir hâl ve vaziyette bırakıyordu. Çünkü rey ve fikirlerine muvâfik olanları -icab-ı hâl ve mevki olarak- hiçbir işe yaramıyordu; muhalif bulunanları ise tasavvur ve tertibatlarındaki muvâfakat ve kat'iyetinde şüphe ve tereddüde giriftâr olmalarına sebebiyet veriyordu.

Serdarın her vech ile olan teşebbüs ve faaliyeti, akim kalıyordu. Aldıkları kararlar, hüküm ve tesirini kaybediyordu. Harp harekâtı bir hiç ile nihayetleniyordu!

Bu gibi üzücü hâller, bütün muharebe müddetince tesirini devam ettirmiştir. Emir ve kumandada salahiyyetdar bulunan paşalar, bundan dolayı sürekli vehim akıbetlere giriftâr olarak şereflerini kaybetmişlerdir!

Osmanlıların hezimet ve mağlubiyetlerinin yegâne sebebi, ancak arz edilenlerden başka bir şey değildir. Kumandanlardaki tereddüd ve teşettüt [dağınıklık], serdarın mutlak salahiyyetten mahrûmiyeti, bu üzücü ve elim neticeyi kazandırmıştır!

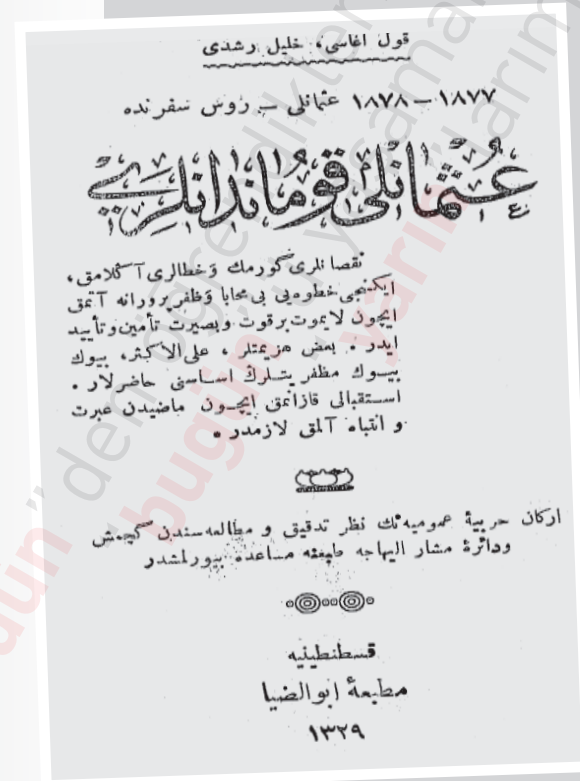
Son

Tıpkıbasım ve Çeviriyazı

Kolağası Halil Rüşdî

1877-1878 Osmanlı-Rus Seferinde

Osmanlı Kumandanları

قول اغاسی، خلیل رشدی

۱۸۷۷-۱۸۷۸ عثمانلی - روس سفرنده

عثمانلی قوماندانلاری

نقصانلری گورمک و خطارلی آکلماق،
ایکنجی خطومینی بی محابا و ظفر پرورانه آتمق
ایچون لایموت بر قوت و بصیرت تأمین و تأیید
ایدر. بعض هزیمتler، علی الاکثر، بیوک
بیوک مظفریتلرک اساسنی حاضرلار.
استقبالی قازانق ایچون ماضیدن عبرت
و انتباه آلمق لازمدر.

ارکان حربیه عمومیه تک نظر تدقیق و مطالعه سندن گچمش
ودائرة مشارک الیه طبعه مساعده بیورلمشدر

قسطنطنیه

مطبعة ابوالضیا

۱۳۲۹

Kolağası Halil Rüşdi

1877-1878 Osmanlı-Rus Seferinde OSMANLI KUMANDANLARI

“Noksanları görmek ve hataları anlamak,
ikinci hatveyi bî muhâbâ zafer perverâne
atmak için lâyetmût bir kuvvet ve basîret
te'mîn ve te'yid eder. Bazı hezimetler, ale'l-
ekser, büyük büyük muzafferiyetlerin esa-
sını hazırlar. İstikbali kazanmak için ma-
ziden ibret ve intibah almak lazımdır.”

Erkân-ı Harbiye-i Umûmiye'nin nazar-ı tedkik
ve mütâlaasından geçmiş ve dâire-i müşârün-
ileyhce tab'ına müsaade buyrulmuştur

Kostantiniye
Matbaa-i Ebuuzziya

1329 [1913]

برقاچ سوز :

فيض مشروطيتدن اك زياده استفادة كمال و نجات
ايدن مسلك ، او خورشيد عالم افروز حريتك مشرق
نورانورى اولان عسكرلكدن . چونكه ترقيات عسكريه منرك
آثار و براهينى ، رخشان و عياندر . هيچ كيمسه انكار
ايله به منركه بوگون عسكرلك دينلنجه مرادفي بولنان تكامل
واقبال ، فلاح و اجلال ، اولانجه شوكت و حشمتيله پيشگاه
ملتده عرض لقاي مسعدت ايمه سين . زيرا هر درلومعاليات ،
عسكرلك ساحه سينده برق افشان اوله رق يالگز آفاق
عثمانينده دگل ، بتون جهان مدنيتده لامعه نثار عزت
وشاندر .

عسكرلكمرك له الحمد و اصل اولدينى شو ترقى والى
ماشاء و اصل اوله جنى تكامل و تعالى ، مجرد بالجهل اربابنك
مسلك مقدسلى حقنده بسيله دكاري محبت و حسن نيتك
آثار مشكوره سيدر . وظيفه ، حرزجان ايله ايضا ايديلييور .
متاعب و مزاحم ، عين حظ و نشوه بيانييور . استقبال ،
دائما چشم انتباه اوگنده جلوه گر در ؛ مقدراتى ، آمال

Birkaç Söz

Feyz-i meşrûtiyetden en ziyâde istifâde-i kemâl ve necdet eden meslek, o hûrşid-i âlem efrûz hürriyetin meşrik-i nûrânûru olan askerlikdir. Çünkü terakkîyât-ı askeriyemizin âsâr ve berâhini, rahşân ve ayândır. Hiç kimse inkâr eyleyemez ki bugün askerlik denilince mürâdifi bulunan tekâmül ve ikbâl, felâh ve iclâl, olanca şevket ve haşmetiyle pîşigâh-ı milletde arz-ı likây mes'adet etmesin. Zirâ her türlü maâliyât, askerlik sahasında berk-i efsân olarak yalnız âfâk-ı Osmâniyânda değil, bütün cihân-ı medeniyette lâmia nisâr-i izzet ve şândır.

Askerliğimizin lehülhamd vâsıl olduğu şu terakkî ve eli-l-maşâih vâsıl olacağı tekâmül ve teâlî, mücerred bilcümle erbâbının meslek-i mukaddesleri hakkında besledikleri muhabbet ve hüsn-i niyetin âsâr-ı meşkûresidir. Vazîfe, hürz-ı cân ile ifâ ediliyor. Metâib ve Mezâhim, ayn-ı hâz ve neşve biliniyor. İstikbâl, dâimâ çeşm-i intibâh önünde cilvegerdir; mukadderâtı, âmâl

واحتیاج ایله علاقه دار برصورتده اقتطاف اسباب ووسائلنه تشبندن خالی قالمايور . حقیقی بر فعالیت ، جدی بر اقدام و فدا کاری ، احکام فرمای نجدتدر .

عملیاتک مابه التجلیاتی اولان نظریات ، یالکزحرکاتی تقریر و تأمین ایتمکله قالماز ، بونک مناقبه عائد اولان بر قسم مهمی واردرکه تنویر اذهان و عرفانه خدمت ایدرکه شکوه و جلادتک حصول و تأیدینه رهبر و علت اولور؛ بتون حقایقی ، مستور بولندقلری ستره خفادن چیقاروب نظر امعانه گوسترر و هر برینه عائد اولان نکاة و غوامضک ماهیتی تشریح ایله هر خطوه ایچون بر نمونه حزم و بصیرت حاضرلار . ایشته یوزلرجه اثرلر ، آنحق بونقطه نظرندن ، شو آرز زمان ظرفنده عالم عسکریمزه اهدا و تحاف ایداشدر .

[عثمانلی قوماندانلری] نامیله امثالی آره سننده اثبات وجود ایدن شو ناچیز ترجمه ، تاریخ عسکریمزه بوگون لکه ویرن بر وقعنهک ، بر سفرک انک مهم ، انک مغلق نقاطی تنویر ایله یه رک افکاره حیرت و ابتباه ویرمکده در . یارین اولکه ننگ بر عزم متجلدانه ایله رفع و ازاله سی ایچون بوگی آثارک نه بیوک بر تأثیرسحارانہ و حماسه تیز و رانه یه مالک بولنه جفتی کیمسه انکار ایدرمنز . بوگا بناء

ve ihtiyâç ile alâkadar bir sûretde iktidâf-ı esbâb ve vesâiline teşebbüsten hâli kalınmıyor. Hakîkî bir faâliyet, ciddi bir ikdâm ve fedâkârî, ahkâm-ı fermâ-yı necdetdir.

Ameliyyâtın mâbeltecelliyâtı olan nazariyât, yalnız harekâtı takrîr ve te'mîn etmekle kalmaz, bunun menâkıba âid olan bir kısım-ı mühimmî vardır ki tenvîr-i izhân ve irfâna hizmet ederek şükûh ve celâdetin husûl ve te'yidine rehber ve illet olur; bütûn hakâyıkı, mestûr buldukları setre-i hafâdan çıkarıp nazar-ı im'âna gösterir ve her birine âid olan nikât ve gavâmızın mâhiyetini teşrih ile her hatve için bir numûne-i hazm ve basîret hazırlar. İşte yüzlerce eserler, ancak bu nokta-i nazardan, şu az zaman zarfında âlem-i askeriyemize ihdâ ve ithâf edilmiştir.

Osmanlı kumandanları nâmıyla emsâli ara-sında isbât-ı vücûd eden şu naçiz tercüme, târih-i askeriyemize bugün leke veren bir vakı'anın, bir seferin en mühim, en muallâk nokâtını tenvîr eyleyerek efkâra hayret ve intibâh vermektedir. Yârın ülkenin bir azm-i mütecellidâne ile ref' ve izalesi için bu gibi âsârın ne büyük bir te'sîrsehârâne ve hamâsetpezverâneye mâlik bulunacağını kimse inkâr edemez. Buna binâen

Dizin

93 Harbi 9, 12, 45, 53,
54, 56

A

Abdülaziz 10, 19, 21, 25,
26, 27, 28, 29, 35, 78, 159

Abdülhamid II 32

Abdülkerim Nadir Paşa 46

Ablava 101, 217, 219

Adalet Fermanı 22

Ağırcebel 85, 87, 88, 89,
90, 106, 177, 181, 183,
185, 187, 189, 229

Ahmed Eyüp Paşa 93, 94,
99, 197, 199

Ahmed Muhtar Paşa 10,
48

Akcebel 86, 177

Aleksandr Gorçakov 22

Aleksinatç 38

Almanya 36, 37, 41, 45

Alsace-Lorraine 36

Anadolu 9, 34, 41, 45, 48,
50, 55, 58

Âsım Paşa 99, 213

Astarcılar Kethüdası Ah-
med Efendi 49

Avam Kamarası 24

Avrupa 10, 17, 18, 19, 22,
23, 24, 25, 29, 32, 33, 36,
37, 38, 40, 44, 45, 48, 52,
54, 55, 56, 65, 67, 77, 127,
133, 157

Avusturya-Macaristan 12,
41, 51

Ayastefanos Antlaşması 9,
50, 51, 55

B

Bâb-ı Âlî 11, 13, 18, 19,
20, 25, 36, 39, 41, 42, 44,
45, 53, 54

Balkanlar 18, 25, 36, 37,
52, 53

Batak Köyü 24

Belgrad 21

Berlin 10, 12, 13, 21, 22,
47, 51, 52, 54, 55, 56, 58

Berlin Antlaşması 10, 52,
54, 55, 56, 58

Berlin Memorandumu 22

Biberova 82, 92, 167, 169,
193

Biela 93, 95, 109, 197, 203,
239

Birinci Dünya Savaşı 10,
13, 24, 37, 40, 45

Bismarck 21, 51, 52, 53

Boğaziçi 23

Boğazlar 37, 44

Bosna-Hersek 11, 21, 38,
41, 55

Bulgaristan 18, 21, 22, 23,
38, 41, 50, 55, 75, 151

Burnaby 34, 35

C-Ç

Capoleone 29

Curanlı 68, 82, 135, 167

Çerkez Hasan 29

D

Dâr-ı Şûrâ-yı Askerî 71,
141

Derviş Paşa 48

Detroy 74, 149

Disraeli 24

Divan-ı Harb 68

Dobruca 75, 151

Doğu Anadolu 9, 41, 50,
58

Doğu Rumeli 10

Dolmabahçe Sarayı 78

E

Edhem Paşa 43

Edirne 47, 48, 50, 66, 131

Edirne Mütarekesi 50

Edward Henry Stanley 39

Elena 83, 87, 92, 169, 179,
193

Ermeniler 54, 58

Erzurum 10, 48, 49

Eski Zağra 68, 82, 95, 135,
167, 203

Eşref Paşa 94, 199

Evelyn Baring 24

Eyüp Sultan Camii 29

F

Filibe 21, 22

Fransa 36, 37, 41, 45, 50

Fuad Paşa 101, 217

G

Gabrova 86, 87, 88, 103,
179, 181, 183, 223

Gazi Osman Paşa 10, 18,
47, 73

General Dragomirov 88,
183

General Radetzki 82, 87,
89, 92, 105, 169, 179, 185,
193, 225
Girit 11, 54, 77, 157
Grandük Nikola 50, 66,
129
Gülhane 31

H

Hacılar Köyü 99, 213
Halil Rüştü 13, 14, 53
Hamburg 74, 149
Hasan Fehmi Efendi (Şey-
hülislam) 19, 20, 26
Hasan Paşa 94, 199, 201
Hatt-ı Hümayunu 31
Henry Elliot 26
Hezargrad 75, 94, 95, 98,
110, 153, 199, 201, 203,
209, 241
Hicaz 56
Hüseyin Avni Paşa 27, 29
Hüseyin Paşa 81, 101, 110,
167, 219, 241

I-İ

Iosif Gurko 46
İbrail 75, 151
İgnatiev 11, 30, 37, 41
İngiltere 24, 26, 30, 37, 38,
39, 41, 43, 45, 49, 50, 51,
57, 58
İsmail Paşa (Mısır Va-
lisi) 11

İstanbul 9, 10, 13, 14, 19,
20, 21, 22, 23, 25, 26, 27,
28, 30, 34, 35, 36, 37, 39,
40, 42, 43, 44, 48, 49, 52,
53, 55, 56, 66, 68, 72, 74,
99, 104, 108, 109, 131,
145, 149, 213, 225, 235,
237

İstruku 100, 101, 217, 219
İtalya 41, 45, 50

J

Jön Türk 55
Jules Andrassy 22

K

Kafkasya 41
Kalas 75, 151
Karadağ 19, 30, 34, 38, 42,
43, 50, 55, 77, 82, 157,
167
Karadeniz 37, 44, 58
Karapeykar 68, 135
Karatodori Paşa 53
Karlofça Antlaşması 10,
56
Kartsov 21
Kasleyevo 95, 100, 110,
201, 215, 217, 241
Kayserili Ahmed Paşa 27
Kıbrıs 51, 57, 58
Kırım Savaşı 17, 23, 32, 43
Kızanlık 81, 82, 165, 167
Kışniev 43

Kozaraviça 95, 201
Kuzey Afrika 56

L

Leidsdorff 30
Leonov 99, 213
Lipinski 83, 86, 171, 179
Lofça 91, 103, 104, 193,
221, 223
Londra 24, 37, 41, 42, 43,
44, 56, 58, 83
Londra Konferansı 37

M

Magdeburg 53, 74, 149
Mahmud Nedim Paşa 11,
19, 20, 26, 27
Makedonya 10, 54
Mebusan Meclisi 40
Meclis-i Hass-ı Vükelâ 71,
96, 141, 205
Mehmed Ali Paşa 46, 47,
53, 66, 69, 73, 74, 75, 76,
79, 91, 92, 93, 94, 95, 96,
98, 99, 100, 101, 103, 108,
109, 110, 111, 112, 113,
131, 135, 137, 147, 149,
151, 153, 155, 163, 193,
195, 197, 199, 201, 203,
205, 211, 213, 215, 219,
221, 233, 237, 239, 241,
245, 247
Meşrutiyet 20, 23, 26, 27,
50, 52

Mısır 11, 32, 57, 94, 201
Milan Obrenovic (Sırbistan
Preysi) 30
Miralay Vayazmiski 83,
171
Mithat Paşa 26, 27, 30, 34,
39, 40
Murad V 26
Mütercim Rüştü Paşa 27,
30

N

Napoléon Savaşları 17
Naydankeref 21
Necip Paşa 99, 213
Nelidov (Rusya Maslahat-
güzarı) 44
Nikola (Karadağ Preysi)
30, 49, 50, 66, 83, 84, 85,
88, 89, 105, 129, 171, 177,
183, 187, 227
Nikşik 43
Nişova 95, 201

O

Odesa 58
Osmanlılar 9, 10, 40, 52,
65, 66, 87, 88, 90, 99, 105,
127, 129, 131, 181, 183,
189, 213, 227
Osmanlı-Yunan Savaşı
(1897) 49

P

Palmerston 57, 58

Paris Antlaşması (1856) 36, 37, 42
Pazarcık 22
Pirgos 95, 201
Plevne 10, 18, 47, 49, 66, 75, 95, 98, 104, 105, 109, 110, 113, 131, 151, 153, 203, 209, 223, 225, 237, 239, 247
Popköyü 93, 101, 197, 219
Prusya 36, 37, 45, 74, 149

R
Râsim Paşa 82, 86, 167, 177
Rauf Paşa 48, 67, 68, 82, 133, 135, 167
Recep Paşa 106, 231
Redif Paşa 27, 31
Romanya 45, 46, 50, 55, 66
Ruscuk 75, 93, 110, 153, 197, 239
Rusya 11, 12, 17, 18, 19, 21, 22, 29, 30, 34, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 49, 50, 51, 53, 54, 55, 57, 58

S-Ş
Sâbit Paşa 99, 101, 213, 217
Safvet Paşa 42
Samsun 41, 58
Sarınasuhlar 99, 101, 110, 213, 219, 241
Sedan Savaşı 17
Selâmi Paşa 94, 199
Selanik 25
Selvi 87, 91, 97, 103, 179, 193, 207, 221
Sırbistan 19, 30, 31, 34, 38, 41, 50, 55, 78, 159
Silistre 94, 199
Slatarica 83, 169
Sofya 22
St. Nikola Tepesi 83, 84, 85, 88, 105, 171, 177, 183, 227
St. Petersburg 11, 43, 47
Süleyman Paşa 10, 27, 46, 47, 48, 66, 67, 68, 69, 75, 76, 77, 78, 79, 81, 82, 83, 84, 85, 87, 88, 89, 90, 91, 95, 96, 97, 100, 101, 103, 104, 105, 108, 111, 112, 113, 131, 133, 135, 137, 151, 153, 155, 157, 159, 161, 163, 165, 167, 169, 173, 175, 181, 183, 185, 189, 191, 193, 203, 205, 207, 215, 219, 221, 223, 225, 227, 233, 235, 241, 243, 245, 247
Şâkir Paşa 84, 173
Şark Meselesi 56
Şarl di Romania 66, 129
Şemseddin Sami 15

Şıpka Geçidi 10, 27, 46, 66, 81, 83, 91, 103, 108, 131, 165, 169, 191, 221, 235
Şumnu 94, 199

T
Tanzimat 12, 22, 23, 31, 32, 33
Tersane Konferansı 39, 40, 41, 42
Tırhala 53
Tırnova 46, 82, 87, 95, 108, 169, 179, 203, 235
Tolstoy 83, 171
Topkapı Sarayı 31
Trablusgarp 50
Trabzon 58
Tuna 9, 35, 43, 45, 46, 49, 56, 65, 73, 75, 94, 95, 109, 129, 147, 151, 199, 201, 237

Tunca Vadisi 81

V
Veysel Paşa 88, 89, 106, 183, 187, 229
Victoria (İngiltere Kraliçesi) 30, 49
Vidin 47
von Moltke 48

W
William Gladstone 24

Y
Yantra Nehri 95, 109, 201, 203, 237
Yanya 53
Yenipazar 53
Yeşilköy 48, 49
Yıldız Sarayı 46, 47
Yunanistan 49, 53, 54

1877-1878 Osmanlı-Rus Seferinde Osmanlı Kumandanları

1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı ya da tarihimizde bilinen ismiyle 93 Harbi, Türk tarihinin en ağır yenilgilerinden biriyle sonuçlanmıştır. 24 Nisan 1877 tarihinde başlayıp yaklaşık bir sene süren bu büyük savaşta Osmanlılar iki önemli cephede Ruslara karşı savaştı. Bunlardan ilki Doğu Anadolu cephesi, ikincisi de Balkanlarda Tuna cephesiydi ve Osmanlılar Ruslara karşı her iki cephede de başarılı savunma savaşları verdiler. Fakat sonuçta, Karlofça Antlaşması'ndan sonra Türk tarihinin en ağır antlaşmalarından biri olan 1878 Berlin Antlaşması'yla Osmanlı yenilgisi kesinleşti ve Osmanlı Devleti Makedonya ve Doğu Rumeli dışındaki Balkan topraklarını terk etmek zorunda kaldı. Bu savaşın zihinlerde kalan belki de en önemli noktaları ise Gazi Ahmed Muhtar Paşa'nın Erzurum Aziziye tabyalarında, Süleyman Paşa'nın Şıpka Geçidi'nde ve Gazi Osman Paşa'nın Plevne'deki ünlü direnişleriydi ve her üç direniş de Osmanlı Devleti'nin en azından askerî açıdan sanıldığı kadar "hasta adam" olmadığını ispat ediyordu.

Bu savaşın Tuna cephesini konu edinen eser, "1877-1878 Osmanlı-Rus Seferinde Osmanlı Kumandanları" adını taşıyan ve dört bölümden oluşan 69 sayfalık bir tercüme olup, 1913 (1329) yılında İstanbul'da Ebüzziya Matbaasınca yayımlanmıştır. Bilhassa harp tarihi açısından ilgililere faydalı olacağını düşündüğümüz bu eser, mütercimi Halil Rüştü Bey'in dediği gibi "askerî tarihimize leke veren bir savaşın en mühim, en muallak noktalarını" aydınlatmaya çalışmaktadır. Her ne kadar bugün 1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı ile ilgili elimizde çok daha ayrıntılı ve üst düzey çalışmalar bulunsa da, savaşla ilgili eserde yer alan bazı teknik ayrıntılar kaynak olarak kullanılabilir niteliktedir. Bu nedenle eser günümüz harflerine çevrilerek okur ve araştırmacıların istifadesine sunulmuştur.

DÜN BUGÜN YARIN YAYINLARI
Ankara Caddesi, Ünal Han No: 21/4
Cağaloğlu, Eminönü - Fatih / İstanbul
Tel. - Faks: +90 212 526 98 06
www.dby.com.tr • dby@dby.com.tr

ISBN 978-605-4635-32-0

9 786054 635320